M ikayıl Müşfiq
(Baku, 1908-Bakû, 1937)

Mikayıl İsmayılzade 1908 yılında, Bakü'de, aydın bir ailenin çocuğu olarak doğdu, Babasının adı Ebdülqedir'dir. İlk öğrenimini Rus-Tatar mektebinde görmüştür. Azerbaycan'da Sovyet hekimiyeti kurulduktan sonra, Baku Öğretmen okulunda ve 12 numaralı II dereceli mektepte okumuştur. Azerbaycan Devlet Darülfünun'da, Dil ve Edebiyat Fakültesi'ni bitirmiştir (1927-1931).

İş hayatına pedagog olarak başlamış, Baku orta mekteplerinde yedi yıl öğretmenlik yapmıştır. Son çalıştığı iş, 18 Numaralı Baku Seher Orta Mektebi öğretmenliği olmuştur.

Şiir bayatına, 1926 yılında, "Genç İşçi" gazetesinde yayınlanan "Bir Gün" şiiriyle başlamıştır. Bundan, sonra matbuat aleminde düzenli olarak eserleri yer almıştır. Azerbaycan'da sağlam lirizmin ve destan söyleyişin, romantik üslubun teşekkülü Mikayıl Müşfiq adıyla başlar. Semed Vurgun ve Resul Rıza ile birlikte otuzlu yıllar şiirinin temelini atanlardan biridir. Rus şiirinden edebi tercümeler yapmıştır,

Azerbaycan'da, 1939 yılındaki komünist zulmün ilk kurbanlarındandır. Bakü'nün hapishanesiyle ünlü Bayıl semtinde kurşuna dizilmiş olup mezarı bilinmemektedir.

Başlıca eserleri:

Külekler. Bakı, 1930; **Günün Sesleri.** Bakı, 1932; **Buruqlar arasında.** Bakı, 1932; Şe'rler. Bakı, 1934; **Seçilmiş Eserleri,** (iki ciltte) Bakı, 1960; **Duygu Yarpaqları.** Bakı, 1966; Eserleri, (iki ciltte) Bakı, 1968, 1973; **Yene O Bağ Olaydı.** Bakı, 1976; **Edebiyyat** Neğmesi. Bakı, 1978.

Kaynakça:

1. **Azerbaycan Sovet Edebiyyatı Tarixİ. I-Q** ciltler. Bakı, 1966-1967.
2. **Azerbaycan Sovet Edebiyyatı.** Bakı, 1958.
3. Azerbaycan **Sovet Yazıcıları.** Bakı, 1958-
4. **Axundzade D. MüşfİqIi Günlerim.** Bakı, 1968.
5. **Hüseynoğlu G. Müşfiq Hayat ve Yazıcılığı,** Bakı, 1968.
6. **Xendan C. Müşfiq.** Bakı, 1956.

ŞİİRLER

(Mikayiî Müşfûj. Yene o bağ olaydı. Bakı, 1976, s.30-47,80-83.,.)

HEYAT SEVGİSİ

Alı, men günden-güne bu gözelleşen
İşıqh dünyadan nece[1] el çekim?
Bu yerle çarpışan, göyle elleşen
Dostdan, aşinadan nece el çekim?

Dönme bir şebneme yaz seherinde,
Könül, Güneş kimi parla yerinde!
Göylerin laciverd eteklerinde
Geddi bu qovğadan nece el çekim?

Baxmız, dan yeri sökülmüş kimi,
Dostlar bir cebheye tökülmüş kimi,
Uzaqdan-uzağa xam gümüş kimi
Ağaran sehradan nece el çekim?

Tebîet varlıdır[2], tebiet xesis,
İşlederken onu, sen ey mühendis.
Men de qart daşlara verdiyim bu hiss,
Bu ince me'nadan nece el çekim?

Bir yanda terlanlar[3], dumanlı dağlar,
Bir yanda keklikler, ayna bulaqlar,
Bir yanda bülbüller, çiçekli bağlar
Men bu tamaşadan nece el çekim?

Heyat dedikleri bu keşmekeşden,
Oelbimle, qanımla yanan aleşden,
Geceden, gündüzden Aydan, Güneşden,
Bu engin fezadan nece el çekim?

Qarşımda dalgalı derin bir umman,
Ummanı sarsıdır bir acı tufan,
Beyaz köpükleri bir çiçek yapan
Şeirden, xülyadan nece el çekim?

Ulduzlar fikrimin çıratıbanıdır[4],
Bvıhıd xeyahmın karıvamdır,
Sema ki, hissimin aşiyanıdır,
Böyle bir semadan nece el çekim?

Mehriban sevgilim qarşimda durdu,
Yene şairliyim başıma vurdu.
Menden Mecnun könül maraqla sordu:
Bu sacı layladan[5] nece el çekim?

Xezan acısına edib tehemmül,
Gülün kölgesinde ötende bülbül, -
Heyat, Heyat! - deye çırpınır könül,
Könülden, sevdadan nece el çekim?

Sen aldın aşını yeni hisslerden,
Ey cayan qelemim, düşme beherden6,
A dostlar, söyleyin, men bu hünerden,
Bu teb'i valadan[7] nece el çekim?

1935

ÇAĞLAYAN

Sen uca[8] bir dağın göy gözlerinden
Sevincden tökülen gıır yaşlar kimi -
Axdıqca, üreyim qopur yerinden,
Uçunu r[9] bedenim bir rüzgar kimi.
Ey böyük çağlayan, ey temiz ürek,
Yoxmu aramızda bir könül bağı?
Sesine ses veren bestekar gerek,
Ey qüvvet qaynağı, işıq cjaynağı!
Sen de şelalesen, te'bimi", yerinde,
Ürekler, beyinler, ruhlar çağıldar
Senin de ölmeyen neğmelerinde.
Fikirler torpağı, hissler torpağı
Senin seylabınla[11] çiçekler açar,
Ey heves qaynağı, neğme[12] qaynağı!

1937

YENE O BAG OLAYDI

Yene o bağ olaydı, yene yığışaraq[13] siz
O bağa köçeydiniz.
Bİz de muradımızca felekden kam[14] alaydıq,
Size qonşu olaydıq.
Yene o bağ olaydı, seni tez-tez görevdim,
Qeleme söz vereydim.
Her gün bir yeni neğme, her gün bir yeni ilham..
Yazaydım seher-axşam.
Arzuya bax, sevgilim, tellerinden incemi?
Söyle, üreyincemi?
Yene o bağ olaydı, yene size geleydik,
Danışaydıq, güleydik.
Ürkek baxışlarınla ruhumu dindireydin,
Meni sevindireydin.
Gizli sohbet açaydıq ruhun ehtiyacından,
Qardaşından, bacından
Çekinerek çox zaman sohbeti deyişeydin,
Menimle eyişeydin.
Yene de bir vuraydı qelbimiz gizli-gizli,
Sen ey esmer benizli!
Bu yaz bir başqa yazdır, bu yaz daha da xoşdır,
Vay o cjelbe ki, boşdur!
Her üfüqde bir heves, lıer bucaejda bir unuid,
İnsanlar daha mes'ud,
Duygular daha ince, fikirler daha elerin,

1. nasıl 2. zengindir 3. doğanlar 4. sıralandır, ışıklandırıcıdır 5. siyahtan, kamdan 6. meyveden, mahsul, hayır, semere 7. yek-sek, uzun,yüce 8. yüce 9. eser, titrer 10. ilhamım 11. selinle, sel suyunla 12. nâme, şarkı 13. toplanarak 14. lezzet, zevk

Ürekler daha serin,
İnsanların vüqan[1]/ telebi daha yüksek.
Yolumuzdan daş-kesek[2]
Temizlenmiş bir az da. Ellerin keyfi sazdır,
Bu yaz bir başqa yazdır!
Yene o bağ olaydı, yene o qumlu sahil,
Sular öteydi dil-dil.
Saçın kimi qıvrılan dalgalara dalaydım,
Dalıb ilham alaydım.
Endamını hevesle qucaqlarken dalgalar,
Qelbimde qasırğalar,
Fırtınalar coşaydı, qısqanclıqlar doğaydı,
Meni hirsim boğaydı;
Cumub alaydım seni dalgaların elinden,
Yapışaydım belinden,
Xeyalımız iizeydi sevda denizlerinde,
Lepeler[3] üzerinde,
İlhamınım yelkeni zerrin[4] saçın olaydı,
Sular xırçın olaydı.
Bu ne gözel şe'rdir, bu ne gözel menzere,
Gelin, baxın Xezere.
Çıkalım Buzovnad5 kiçik qayalıqlara,
Seyr edelim bir ara...
Geceler sayrışarken ulduzlar lale kimi,
İşıqlır jale kimi
Çilenib[6] dağılarken etrafa damlamamla,
En yaxın bir adamla
Ne gözeldir dinlemek suların neğmesini,
Tebietin sesini!
Ne gizeldir dolaşmaq, isti[7] yay[8] feslileri[9]
Bu serin sahilleri!
Ne gözeldir seherler bizim böyük ruhumuz,
Aşıb-daşan duygumuz
Şeklindeki sulardan baxaraq lezzet almaq,
Bu mavi şe're dalmaq,
Dalgalar kimi qalxmaq, dalgalar kimi enmek,
Be'zen hürküb çekinmek.
Her dalga bir kişneyen beyaz yallı[11] at kimi,
Bizim bu heyat kimi!
Yene o bağ olaydı, sevdalar ülkesinde,
O söyüd kölgesinde.
İnci qumlar üstünde yene verib baş-başa,
Yayı vuraydıq başa.
Günlerimiz keçeydi qızğın ferehler12 kimi,
Dolu qedehler kimi;
Yarpaqlar arasından uzadaraq elini,
Oxşayaraq telini,
Geceler darayaydı saçlarını ay, gözel!
Sen gözelsen, ay gözel?
Ellerinde ellerim, gözlerinde gözlerim..
Asılaydı sözlerim
Könlümün qulağından bir qızıl tana[13] kimi,
Güneş doğana kimi.
Bu yaz dostlarım bir az bexteveri[14] olacaqlar,
Can-ciyer olacaqlar.
Bir az da uzaqlara açacaqlar yelkeni,
Ruh yeni, heya t yeni...
Çıxacaqlar göyleri aşaraq döne-döne,
Buludların fövqüne[15].
Uçacaqlar sabaha, uçacaqlar yarına,
Efiri[fi] boşluqlarına.
Vaxtile bir gölgetek hür yaşamaq isteyen
Bu insan oğlu bilsen
Azadhq ülkesinde daha şad olacaqdır,
Dünya dad alacaqdır.
Yene o bağ olaydı, yene yığışaraq!7 siz
O bağa köçeydiniz.
Biz de muradımızca felekden kam alaydıq,
Size qonşu olaydıq,
Yene o bağ olaydı, seni tez-tez güreydim,
Qeleme söz vereydim.
Her gün bir yeni neğme, her gün bir yeni ilham.
Yazaydım seher-axşam.
Arzuya bax, sevgilim, tellerinden incemi?
Söylele, üreyincemi?

TAR

Oxu tar, oxu, tar!
Sesinden en letif şeirler dinleyim.
Oxu, tar, bir qadar[18]!..
Neğmeni su kimi alışan. [19] ruhuma çileyim[20].
Oxu, tar!
Seni kimi uıutar?
Ey geniş kütlenin acısı, şerbeti, -
Alovlu seneti!
Gözleri qibleye açılan hasarlı binalar
Dinlemiş ezelden sesini.
Papaqlı atalar, çadralı[21] analar
Ötürmüş[22] sayende köksünü,
Düşmüşler gah şirin, gah acı toruna[23],
Sevine-sevine, qoruna-qoruna.
Çarparaq Çargahın divardan-divara,
Yolcunu yolundan eylemiş avara.
Çalxanmış dereler, tepeler,
Ses vermiş sesine lepeler.
Oxu, tar, fikrimde oyansın
Baharın, Seyidin qezeli;
Oxu, tar, ruhlansın

1. ciddiyeti, haysiyeti 2. taş, toprak 3. dalgalar 4. sarı, altın gibi 5. yer adı 6. serpilip, saçılıp 7. sıcak 8. yaz 9. mevsimleri 10. korkup 11. yeleli 12.'sevinçler, neşeler 13. küpe 14. bahtlı, talihli 15. üstüne, yukarısına 16. hava, ısı 17. topraklanarak 18.biraz 19. tutuşan 20. serpeyim,saçayım 21. çarşaflı, örtülü 22. geçirmiş;neşelendirmiş 23. teline; hilene,oyununa

Şirvaran, Gencenin mehriban gözeli!
Damağdan düşenleri,
Üreyi şişenler[2],
İlk bahar seyrine çıxmayan,
Özünü dağların döşüne yıxmayan
Sinesi dağlılar,
Vefasız bir eşqin dağınıq zülfüne bağlılar
Dexilin olmuşlar^,
Qapından teselli bulmuşlar.
Zilin var, vesatin4, bemin[5] var;
Senin de quşların deminden ayrılan
Bir özge*[1] demin var.
Seni de avara eylemiş
Dağınıq telli bir "zerefşan",
Ommçıuı Segahın danışır[8]
Perişan, perişan.
Sesini dinlemiş
Şahların, xanların sarayı;
Seninle birlikde inlemiş
Esirler alayı.
Olardın onların sirdaşı,
Sen ey tar!..
Gülleri emekçi barmaqlar qanından
Reng alan xelçeler[c]-*,
Xelçeler üstünde uzanmış
Dodağı qönçeler,
" - Hey, sacji, meded qıl soğudu serabın,
İncitme könlünü bu xane-xerabın!" -
Söyleyen tox sözlü şairler,
Hevesden doymayan ac gözlü şairler:
Nedimler, Vaqifler,
Gözellik sirrine vaqifler
Hep seni dinlemiş,
Oxumuş, inlemiş.
İndi'[0] de bizimçüıı oxu, tar!
Seni kim unu tar?
Sen qulluq etmedin mescide, axunda,
Çalışdm heyatı sevmeyin uğrunda.
Çoxlan üzüne'[11] durdular,
Könlünü qırdılar.
Ne deyim o yekebaşlara[12]?!
Çaldılar ruhunu daşlara.
Üstünden bir qara yel kimi esdiler,
Sesini kesdiler.
Haşlandı çekenler nazını,
Böylece qırdilar aşığın sazını.
Sen xalqa "Gül" dedin,
"Ey qüsse[13,] öl!" dedin.
Başladı mescidde mersiye,
Sarıqlı çıxmca erseye[14]
Qüssemiz ölmedi,
Xalqınuz gülmedi.
Ağladıq daima, ağladıq,
Ey qedim aşina, ağladıq,
Oxu, tar! Deyişdi zamana,
Bax, indi radio sesini
Dağıdır cahana.
Ey tarçı, çal, oxu!
Könliimü al, oxıı!
Vur sazı döşüne, ey aşıq!
Qalmamış ne aba, ne qaba, ne sarıq.
()xu, tar! Alovlu izlerin
Eceba, nece[15] şux dilberin
Yasemen'[6] üzünü pul[1]? kimi[18] qızartmış?
O sarı simlerin[19] lisanı
Salmazmı hayrete insanı?
Oxu, tar! Men sende
İstenen havam[211] çala da bilerem,
Men senden bu günün zövqünü[21]
Alo da bilerem.
Sen bu gün silahsan elimde,
Seni men hansı bir hedefe
İstesem, çevire bilerem.
Qelblerde gizlenen keçmişi
Bir yeni neğmenin elile
Devire bilerem!
Oxu, tar!
Fabrikde[2]^, zavodda[2]*,
Traktör başında.
Bu saat qarşında
Ne qeder adam var!
Utanma, oxu, tar!
Me'denli Bakimin,
Pambıqlı Ciencemin,
İpekli Sekimin
Acısı, şerbeti,
Alovlu seneti.
Oxu, tar, oxu tar!
Sesinden en letif şe'rler dinleyim.
Oxıı, tar, bir qadar[2]^!..
Neğmeni su kimi alışan[26] ruhuma çileyim[27],
Oxu, tar!
Seni kim unutar?
Ey geniş kütlemin şirini, şerbeti,
Alovlu seneti!

1433-1934

1. keyfi, neşesi kaçanlar; neşesi olmayanlar 2. sıkılanlar 3. sığınmışlar; yardım istemişler 4. ortan, orta sesin 5, bamın, bam sesin 6. başka 7, alim telli saz 8. segahını çalar 9. kilimler, halılar 10. şimdi 11. karsına geçtiler, karşı çıktılar 12. kaba adamlara 13. gam,' keder, gussa H.meydana 15. kaç 16. yasemin 17. para 18.gibi 19. tellerin 20. havayı, şarkıyı 21. zevkini 22. hangi 23. fabrikada 24. fabrikada 25. biraz 26. tutuşan, alevlenen 27. serpeyim, saçayım

TEZE EV

Gene kolxozçu qardaşlarıma
Usta bir ev tikirdi[1], gözel işdi gördüyü,
Sanki bir çift qaranquş[2] yuvasıydı hördüyü[3].
- Can usta, men bir çelik yay kimi qurulmuşam,
Ürekden ahu gözlü bir qıza vurulmuşam.
Hem gözel, heyeyin[4] tik[5] nıhunuın me'vasini,
Elden-ayacjdan düşen qelbimin sevdasını,
Qelbimin dünya qeder şirin arzularını,
Güneş fikirlerini, bahar duygularını
Oeşeng[6], ağ otağımda uyutmaq isteyirem,
Hesretimi, şövqümü[7] ovutmaq isteyirem.
Usta bir ev tikirdi, gözel işdi gördüyü,
Sanki bir çift qaranquş yuvasıydı hördüyü.
- Can usta, mahir usta, gerek işin iş olsun,
Çırağban[8] göyler kimi eyvanım geniş olsun,
Uzaqlaşsın xeyalım qaranlıqdan veremden,
Ay batsın penceremde, gün doğsun penceremden,
İşıq gülsün, oynasın evimde ruhum kimi,
Gelecek lale üzlü, nur topu yavrum kimi.
Usta bir ev tikirdi, gözel işdi gördüyü,
Sanki bir çift qaranquş yuvağıydı hördüyü.
- Can usta, axı[y] menim böyük bir niyyetim var,
Menim heyat qurmağa qelbim var, qüdretim var.
Can usta, qurtarsana ruhumun me'vasmı,
Uyutmaq isteyirem qelbinıin sevdasını.
Heyetimde sefalı bir bağ salaeağam[10] men,
Yurdumda bir misilsizn bağban olacağam men.
Çiçeklerle, quşlarla dolacaq bağım menim,
Daşacaqdir heyatla elvan otağım menim.
Ömrümüz hemişelik12 bir bahar qucağında,
Güneşin tebessümü yarımın dodağında...
Usta bir ev tikirdi, gözel işdi gördüyü,
Sanki bir çift qaranquş yuvasıydı hördüyü.

1937

1. yapıyordu 2. kırlangıç 3. ördüğü 4. hızlı 5, yap, kur, dik 6. güzel 7. şevkimi S. parlak, ışıklı *9.* bak, işte, aha
10. bağ kuracağım 11. emsalsiz, eşsiz 12. her zaman, daima